

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

ÚSTAV BLÍZKÉHO VÝCHODU A AFRIKY

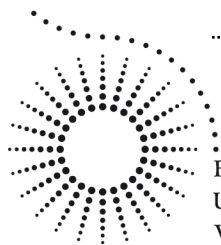
V Praze 25. května 2016

**Posudek na bakalářskou práci Markéty Šebestové
„Legenda o věčném Židovi a její teologické pozadí“**

Autorka se ve své práci věnuje legendě o tzv. věčném Židovi, Ahasverovi, a jejímu teologickému pozadí. V první části práce předkládá přehled středověkých verzí této legendy a identifikuje jejich sdílené motivy. Upozorňuje, že mnohé ze středověkých verzí postavu účastníka Ježíšova ukřižování, jenž musí za trest putovat po světě až do Kristova druhého příchodu, explicitně neidentifikují jako Žida. Následně se podrobně věnuje raně novověké verzi tohoto vyprávění, jak se objevuje v lidové brožurce *Kurtze Beschreibung vnd Erzehlung von einem Juden mit Namen Ahasverus* z roku 1602. Tuto verzi si autorka zvolila za základ pro svoji analýzu teologických motivů přítomných v narativu o tzv. věčném Židovi, již předkládá v druhé části práce. Zaměřuje se zejména na reflexi augustinovské doktríny tzv. svědeckého lidu a jejího postupného oslabování v průběhu středověku, jak je popisuje Jeremy Cohen. Vzhledem k protestantskému pozadí *Kurtze Beschreibung* následně analyzuje vývoj postoje k Židům a judaismu u Luthera a v raném protestantismu, přičemž tento vývoj sociokulturně kontextualizuje v krátkém exkurzu o židovské komunitě v raně novověkém Hamburku.

Autorka identifikuje v líčení věčného Žida, jak jej najdeme v *Kurtze Beschreibung*, některé důrazy protestantské teologie a zbožnosti (Ahasverus jako očitý svědek ukřižování; pokání) a spekuluje také o tom, že tato postava reflektuje soudobé věroučné spory – Ahasverus „přináší pravdu (o samém počátku křesťanství) dvěma rozvaděným stranám“, katolicismu a protestantismu (s. 26). V zásadě je pro ni tzv. věčný Žid z *Kurtze Beschreibung* ztělesněním ideálu židovsko-křesťanského soužití (s. 28), neboť představuje Žida pokorného, chudého, vnitřně obráceného ke křesťanství.

Práce má přehlednou strukturu a kromě shrnutí dostupné sekundární literatury k tématu nabízí také originální analýzu, byť autorčiny interpretační návrhy v textu někdy poněkud zanikají. Markéta Šebestová si zaslouží pochvalu za to, že podtrhla (i když spíše implicitně) liminální charakter postavy tzv. věčného Žida. Její interpretace Ahasvera jako reprezentace protestantského principu *simul iustus et peccator* je vskutku důmyslná. Zároveň však kontrastně odhaluje jednu slabinu zbytku její práce, a to apriorní předpoklad, že těžiště narativu o „věčném Židovi“ je v reflexi postavení Židů v křesťanské společnosti, příp. role židovského národa v křesťanské teologii. Jak dokládají středověké verze příběhu, židovství není esenciálním atributem postavy později nazvané Ahasverus. Stejně tak tato postava není reprezentantem celého židovského národa – explicitní chápání Ahasvera jako *pars pro toto* se objevuje až v jednom z dodatků (*Gründliche und Wahrhaftige Relation*, 1602). Podrobnější

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

ÚSTAV BLÍZKÉHO VÝCHODU A AFRIKY

srovnání původního textu a pozdějších dodatků a analýza teologických posunů mezi nimi měly podle mého názoru mít v práci centrálnější pozici. Také skutečnost, že Ahasverus ztělesňuje ideální rysy protestantské zbožnosti – pokání, pokoru, dobrovolnou chudobu, ochotu naslouchat Božímu slovu – a že je vlastně mnohem více protestantem než Židem (a tudíž že příběh může reflektovat teologické akcenty s judaismem přímo nesouvisející, jako např. autorkou zmíněnou doktrínu o ospravedlnění), měla v práci zaznít jasněji a důrazněji. Tím by se zároveň otevřel mnohem širší prostor pro teologickou a religionistickou analýzu, resp. komparaci středověkých a raně novověkých, příp. katolických a protestantských verzí narativu. Takto by mohla být také potvrzena nebo vyvrácena teze o přítomnosti katolicko-protestantské polemiky v textu.

Podrobnější rozbor by si zasloužil také motiv putování jako specificky židovského trestu (zejména v pozdějších dodatcích). Jak se v něm odráží lidové vnímání vrstvy chudých raně novověkých Židů?¹ Stejně tak by pomohlo, kdyby autorka více pracovala s prameny vizuální povahy: ilustrace hrají v raně moderních tiscích a lidových brožurách velmi důležitou roli a mohou poskytnout jiný úhel pohledu na popularizaci teologicky podložených protižidovských stereotypů. Raně moderní tisky jsou dnes již na internetu poměrně snadno dostupné a práce by z takového zapojení primárních pramenů profitovala. Historický exkurz je do práce zařazen vhodně, není ale dostatečně zdůrazněno, že nelze předpokládat, že text vznikl v Hamburku, přestože do tohoto města autor děj zasazuje (Paul von Eitzen byl biskupem ve Schleswigu, kde také r. 1598 zemřel; první vydání spisu jsou z Gdaňsku, Leidenu a Budyšina).

Navzdory těmto výhradám se jedná o velmi solidní práci s několika originálními postřehy, elegantní stylistikou a téměř bezchybným poznámkovým aparátem. Práci Markéty Šebestové proto doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou **výborně**.

Bodové hodnocení: 1) Struktura argumentace: 6 b; 2) Formální úroveň: 8 b; 3) Práce s prameny: 4 b; 4) Vlastní přínos: 8 b; 5) Obecný přesah: 8 b. Celkem **34 bodů**.

PhDr. Milan Žonca, PhD

¹ K tomuto tématu viz např. Yacov Guggenheim, „Meeting on the Road: Encounters Between German Jews and Christians on the Margins of Society“, in *In and Out of the Ghetto: Jewish-Gentile Relations in Late Medieval and Early Modern Germany*, ed. R. Po-Chia Hsia and Hartmut Lehmann (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), pp. 125-136.